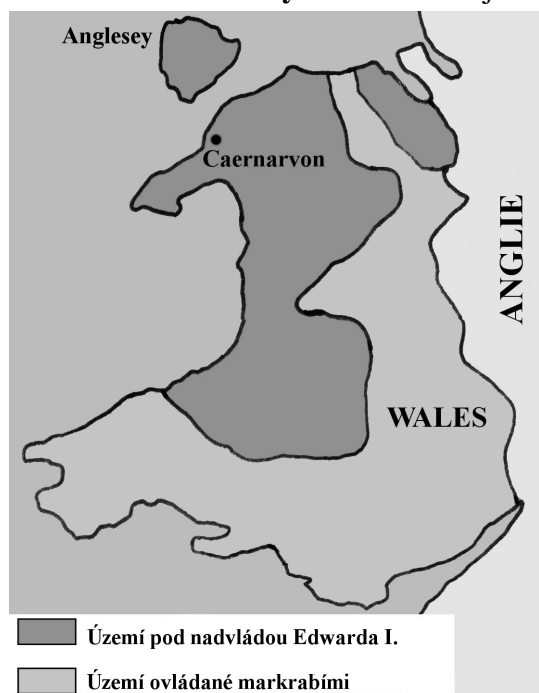

ANGLIE, TUDOROVCI A STUARTOVCI

PODMANĚNÍ WALESU A SKOTSKA VE 13. STOLETÍ

Wales

- hornatá země, **zuřivé** kmeny (bleskové nájezdy), nezávislé kmeny
- velšské **kmeny** s sebou navzájem bojovaly (*což bylo prospěšné pro Angličany – Napadá vás proč?*)

- **markrabí (markýzové)** na anglické straně hranice
- velšské kmeny nakonec sjednoceny pod **Llywelyny** (Llywelyn Veliký a jeho vnuk Llywelyn ap Gruffydd)
- anglický krá Jindřich III. uznal Llywelyna Velikého **princem Walesu**
- Llywelyn ap Gruffydd se potom vzepřel **Eduardu I.** – povstání v letech 1277 a 1282-1284 → Eduard I. obléhal a vyhladověl Llywelyna, až ho donutil se vzdát, a Llywelyn byl nakonec zabit
- aby si Eduard zajistil poslušnost Walesu:
 - Wales byl přerozdělen na **hrabství**
 - aby udrželi pořádek, postavili Angličané podél hranice **řetěz hradů** např. Caernarvon, s úředníky **šerify**, kteří území spravovali
 - ve Walesu byly zřízeny anglické soudy a zákony
 - aby Velšany uspokojil, povolil Eduard velšské zvyky a jazyk a jeho nejstarší syn (narozen na hradě Caernarvon) byl prohlášen **princem z Walesu**

ÚLOHA 1: Kdo má podle zvyku vždy nárok na titul princ z Walesu a kdo jej drží dnes?

Skotsko

- po podmanění Walesu, Eduard I. “Dlouhonohý” nebo „Kladivo na Skoty“ obrátil svou pozornost na Skotsko
- skotští králové byli slabí
- nejprve vypudil skotského krále Johna Balliola a roku 1296 **dobyl Skotsko** a také Skotům odebral **Kámen osudu** (skotský korunovační kámen) a odvezl jej do Westminster Abbey v Londýně
- v roce 1297 **William Wallace** vyvolal povstání vyhnal Angličany ze Skotska
- v roce 1305 Eduard znovu dobyl Skotsko a Wallace veřejně umučen k smrti a rozčtvrcen
- roku 1306 se **Robert Bruce** nechal biskupem z Glasgow tajně korunovat skotským králem – byl králem bez paláce či království
- v roce 1307 byl Bruce nucen se skrývat a nějaký čas žil jako uprchlík
- ale brzy nato Eduard I. zemřel → jeho syn Eduard II. byl slabý a dával přednost dvorskému životu
- a tak roku **1314** Bruce snadno Angličany vyhnal ze Skotska po svém vítězství v **bitvě u Bannockburnu**
- **Skotsko si zachovalo nezávislost až do roku 1603**

ÚLOHA 2: Ke které dynastii Eduard I. a jeho syn patřili?

STOLETÁ VÁLKA

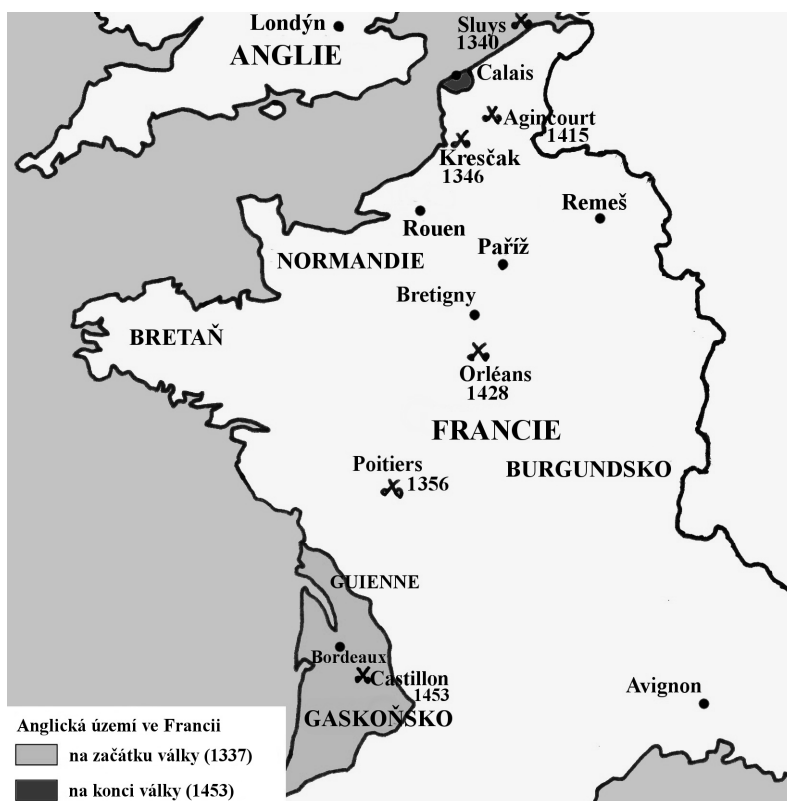
ÚLOHA 3: Která území ve Francii náležela anglickým králům? (vzpomeňte si na Jindřicha II. a Jana Bezzemka)

- na začátku Stoleté války patřila Anglii již jen malá oblast v Gaskoňsku ve Francii
- **příčiny války**
ÚLOHA 4: Přečtete si následující příčiny války a rozdělte je na „dlouhodobé“ a „bezprostřední“:
 - Velké Schizma – rivalita mezi třemi papeži → moc církve poklesla
 - poslední francouzský král z rodu Kapetovců Karel IV. zemřel v roce 1328 bez dědice → anglický **Eduard III.** (1327-1377) vznesl nárok na francouzský trůn, ale Karlův bratranec Filip VI. z Valois byl korunován
 - spory o Gaskoňsko
 - konec křížových výprav → rytíři nyní neměli s kým bojovat, potřebovali příležitost bojovat
 - feudalismus upadal
 - spor o **oblast zpracování vlny ve Flandrech**, která vzhlížela k Anglii o podporu
 - Filip VI. rozhněval Eduarda III. tím, že poskytoval zbraně jeho nepřátelům (Skotům)
 - postupně narůstaly pocity vlastenectví, např. v Anglii a Francii
- **1327 - 1360 – vítězství Anglie**
 - 1340 – bitva u Sluys – námořní bitva poblíž belgického pobřeží → **Anglie získala nadvládu nad mořem**
 - **1346 – bitva u Kresčaku (Crecy)** – Eduard III. zvítězil (dlouhé luky a dobrá obrana)
ÚLOHA 5: V který král v této bitvě zahynul?
 - 1347 – **Angličané dobyli Calais** (→ v jejich rukou potom zůstalo dalších 200 let)
 - **Burgundžané – spojenci Anglie**
 - **1348-1355 – černá smrt a její důsledky** → **po nějakou dobu se nebojovalo**
 - 1356 – bitva u Poitiers – anglické vítězství pod velením **Černého prince** (nejstarší syn a jmenovec Eduarda III.), francouzský král Jan II. zajat
 - **1360 – mír v Bretigny** – Francie zaplatila tučné výkupné, Anglie získala velká území (např. Gaskoňsko, Poitou), ale Eduard III. se vzdal nároku na francouzský trůn
- **1360 - 1415 – francouzská vítězství a patová situace**
 - králem Francie se stal Karel V.
 - v této fázi **žádné velké bitvy**, ale **Francie získala zpět území** ztracená v předchozí fázi války
 - **Francie změnila vojenskou strategii** – na obranu stavěla hrady, přeorganizovala armádu, změna taktiky (malé nájezdy namísto masových útoků)
 - když zemřel Eduard III. (1377), **obě strany byly vyčerpané a téměř bez peněz**
 - francouzský král Karel VI. byl ještě dítě a duševně nemocný → občanská válka o moc ve Francii
 - anglický král Richard II. čelil doma povstání (**Povstání rolníků vedené Watem Tylerem roku 1381**), později svržen Jindřichem IV. z Lancasteru

- **1415 – 1453 – závěrečná fáze války**

- 1415 – anglický král Jindřich V. (1413-1422) z Lancasteru pokračoval ve válce s Francií → **bitva u Agincourtu** – anglické vítězství
 - brzy si Anglie podmanila sever Francie (Normandie)
 - 1420 – Jindřich V. souhlasil se sňatkem s dcerou krále Karla a jejich syn potom měl vládnout oběma zemím
 - avšak roku 1422 – Jindřich V. a Karel VI. zemřeli a Jindřich VI. byl ještě dítě → Jindřich byl prohlášen králem Francie, ale většina Francouzů chtěla Karlova syna, **Dauphina Karla**
 - 1428 – **obléhání města Orléans** – francouzský lid podporoval francouzského krále povstáními proti Anličanům v podmaněných oblastech
 - **Jana z Arku** (1412-1431) navštívila Dauphina Karla a prohlašovala, že Bůh ji povolal, aby vedla francouzskou armádu a prolomila obležení Orléans
- ÚLOHA 6: Znáte celý příběh Jany z Arku?**

- 1429 – Angličané poraženi u Orléans → **Karel VII.** (1422-1461) **korunován v Remeši**
- 1430 – Jana osvobodila další francouzská města, ale sama byla zajata burgundským vévodou a **upálena na hranici jako čarodějnice roku 1431** (v Rouenu)
- 1435 – Burgundsko změnilo strany, protesty v Anglii proti válce (vojáci v cizině, daně)
- 1436 – Francie získala zpět Paříž
- 1449 – poté Francie získala zpět i Normandii
- **1453 – bitva u Castillonu** (Gaskoňsko) – vítězství Francie → **konec války**
- **Anglie ztratila všechna svá území ve Francii, kromě Calais** (do roku 1558)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- **válečnictví ve Stoleté válce:**

- rytíři v těžké zbroji na koních
- Francie používala italské střelce s kušemi
- Anglie používala proslulé velšské lučištníky – smrtící přesnost, rychlá střelba
- dlouhá období bez bojů – spíše rychlé nájezdy
- problém se zásobováním – armády drancovaly a rabovaly dobytá území
- za vysoce postavené válečné zajatce (šlechtice) se většinou žádalo výkupné
- francouzský způsob vedení války byl nejprve zastaralý a neschopný vzdorovat anglickému, ale potom jej Francouzi změnili a dokázali Anglii vzdorovat

VÁLKY RŮŽÍ 1455 - 1485

- krátce po skončení Stoleté války, se Anglie zapletla do další války – **občanské války**
- třicetiletý zápas o trůn mezi dvěma mocnými rody:
 - **rod Yorků**
 - **rod Lancasterů**
- symboly obou rodů byly růže
 - rod Yorků měl _____ růži
 - rod Lancasterů měl _____ růži
 - Jejich přívrženci se nazývali Yorkisté a Lancastrovci
- hlavními kandidáty na anglický trůn byli Jindřich VI. (Lancaster) a jeho soupeř Eduard, vévoda z Yorku
- **Kdo myslíte, že se více zajímal o to, kdo se stane anglickým králem? Šlechta nebo rolníci?**
- **hrabě z Warwicku – “královůrce”**
- **průběh konfliktu:**
 - **Jindřich VI.** byl poražen Yorkisty → **Eduard IV.** se stal králem Anglie
 - Warwick se rozhodl dosadit **Jindřicha VI.** zpět na trůn
 - Warwick byl zabit v bitvě → **Eduard IV.** se stal opět králem a zavraždil Jindřicha
 - Eduard IV. zemřel roku 1483 → **Eduard V.** (dvanáctiletý)
 - ale lid byl unaven a chtěl vládu silného krále
→ Eduardův strýc Richard, vévoda z Gloucesteru, se prohlásil králem - **Richard III.**
 - malý Eduard a jeho malý bratříček byli přestěhováni do Toweru a tam zmizeli (říkalo se, že byli zabiti na příkaz Richarda III.) → všichni byli šokováni
 - lidé chtěli konec války → šlechta nabídla korunu Jindřichu Tudorovi (poslední Lancaster)
- 22. srpen **1485 – bitva u Bosworthu – Jindřich Tudor** porazil krále **Richarda III.** (z Yorku), protože ho jeho jednotky opustily a on byl zabit
→ Jindřich Tudor byl korunován jako **Jindřich VII.** (1485-1509), a tak založil novou dynastii anglických králů – **Tudorců**

ÚLOHA 7: Jaké důsledky měla občanská válka pro Anglii?

JINDŘICH VIII. (1509-1547)

- z rodu Tudorů, syn Jindřicha VII.
- veselý, v dobré fyzické kondici, oblíbené činnosti:

- měl rád ženy (mimo své manželky)
- v roce 1519 o něm napsali:

„Jeho veličenstvo nejpohlednější princ, jakého jsem dosud viděl. Je nadprůměrně vysoký, má velmi vypracovaná lýtka, světlou a jasnou pleť, rudohnědé vlasy, česané po francouzském způsobu a kulatý obličej tak hezký, že by slušel i krásné ženě, a má spíše dlouhé a široké hrdlo.“

a takto Jindřicha popsal benátský vyslanec v Londýně roku 1518:

„Jeho veličenstvo vstoupilo do zahrady a oslovil mne francouzsky, říká: ‚Pohovořte se mnou chvíli. Je král Francie tak vysoký jako já?‘ Odpověděl jsem, že mezi nimi téměř není rozdíl. Tedy pokračoval, ‚Je stejně široký v ramenou jako já?‘ Řekl jsem, že ne. I zeptal se dále: ‚Jaké má nohy?‘ Odpověděl jsem: ‚Sporé.‘ Načež rozepnul svůj kabátec, položil si nohu na stehno a řekl: ‚Jen se podívejte, také mám mužné lýtko...‘ A když se k němu doneslo, že si král František nechal narůst vous, nechal si jej narůst i on, má jej narudlý a vypadá jako ze zlata.“

ÚLOHA 8: Co nám toto o Jindřichovi říká?

- Ovšem dojem, jaký Jindřich dělal, se postupně měnil, jak stárnul. Pozdější současníci ho popisují jako tlustého, nemocného, nepřitažlivého a nerudného.
- Jindřichovým největším problémem bylo, že jeho manželka Kateřina mu nedokázala dát syna, a i jeho ostatní manželky měly těžkosti (viz tabulka níže)
- Jindřichův lord kancléř byl **kardinál Wolsey**, do roku 1529, kdy Wolsey nedokázal zařídit jeho rozvod s Kateřinou. Byl tedy obviněn z velezrady. Novým kancléřem se stal **Thomas Cromwell**.
- Jindřich se účastnil na **anglické reformaci**. Papež byl v Anglii neoblíben, protože nesouhlasil s Jindřichovým rozvodem. Rovněž angličtí kněží byli zbohatlí a zkorumpovaní. Král nejdříve s reformací nesouhlasil (zvláště s M. Lutherem), ale potom se potřeboval oddělit od církve, protože chtěl zachovat dynastii.
- A tak po neúspěšných vyjednáváních se anglická církev oddělila od Říma a roku **1534** se král prohlásil hlavou **Anglikánské církve**. Prvním protestantským arcibiskupem z Canterbury se stal **Thomas Cranmer**.
- V důsledku toho bylo zrušeno mnoho klášterů a majetek církve byl zkonfiskován. Královské příjmy tím vzrostly a moc krále posílila (**absolutismus**).

- manželky Jindřicha VIII.:

ÚLOHA 9: Použijte informace nebo materiál od vašeho učitele a doplňte tabulku, která chronologicky popisuje Jindřichovy ženy:

Portrét						
Jméno						
Národnost						
Důvod k sňatku						
Děti?						
Příčina smrti						

EDUARD VI. (1547-1553)

- syn Jindřicha VIII. a _____
- králem se stal ve věku 10 let (regentská vláda)
- první skutečně protestantský král Anglie
- Thomas Cranmer** (arcibiskup z Canterbury) zavedl *Knihy obecných modliteb*

LADY JANA GREYOVÁ (1553)

- protestantská královna, dosazena na trůn protestantskou šlechtou místo Marie Tudorovny
- vládla devět dní, potom byla odstraněna přívrženci Marie Tudorovny a popravena

ÚLOHA 10: Proč by protestantská šlechta dala přednost Janě Greyové před Marií Tudorovou, ač nebyla první v následnické linii?

MARIE I. TUDOROVNA (1553-1558)

- dcera Jindřicha VIII. a _____
- v dětském věku odloučena od své matky
- fanatická katolička, provdala se za španělského krále Filipa II.
- nemilosrdně pronásledovala protestanty (popravy, upalování) → přezdívka **Krvavá Marie (Bloody Mary)**

ALŽBĚTA I. (1558 – 1603)

- dcera Jindřicha VIII. a
- vzdělaná, inteligentní, zdatná diplomatka
- přinesla Anglii stabilitu a mír → její vláda je nazývána **Zlatý věk**
- avšak během své vlády musela čelit několika katolickým spiknutím (která ji měla zavraždit) organizovaným např. vévodou z Norfolku
- přála si **rozumné a tolerantní pojetí náboženství – Anglikánskou církev**
- avšak když katolíci organizovali spiknutí proti královně nebo aktivně vykovávali svou víru, byli mučeni nebo popraveni
- **Zákonem o svrchovanosti (1559)**
 - byly všechny zákony související s náboženstvím vydané Marií Tudorovnou zrušeny
 - se Alžběta stala hlavou Anglikánské církve
- **Zákonem o jednotě (1559)**
 - *Kniha obecných modliteb* se musela používat při všech církevních obřadech
 - všichni lidé museli chodit na mše
 - a pokud nechodili, museli zaplatit pokutu
- zahraniční politika – ovlivňovaná vztahem ke Španělsku. Alžběta **rozzlobila Španělsko**, protože:
 - **podporovala** francouzské **hugenoty** a holandské **kalvinisty**
 - **angličtí piráti** napadali v Atlantiku španělské lodě připlouvající z Ameriky, např. **Francis Drake** (přezdíván Španěly “El Draque”)
 - Alžběta **uvěznila** svou katolickou sestřenicí **Marii, královnou skotskou**, která se ji snažila svrhnout z trůnu. Marie se tak stala “hostem” (= vězněm) v Anglii a roku 1587, když bylo odhaleno její poslední spiknutí proti Alžbětě, byla na Alžbětin příkaz **popravena**
- Toto napětí nakonec vyústilo ve **válku proti Španělsku**. Král Filip chtěl potrestat Anglii a přivést ji zpět ke katolictví. Španělská flotila, nazývána “neporazitelná” **Armada**, roku **1588** vyplula, aby Anglii porazila. Ač se Armada nejprve zdála silnější, byla **poražena** ve velké bitvě u anglického pobřeží a téměř zničena v bouři. Francis Drake byl druhým nejvyšším velícím důstojníkem na anglické straně.

ÚLOHA 11: Přečtěte si následující ukázky z pramenů a vysvětlete, proč byla Armada poražena.

- Úryvek z dopisu vévody de Medina Sidonia, velitele Armady, králi Filipu II. španělskému:

„Mé zdraví je chatrné a mé skromné zkušenosti s mořem ukazují, že vždy trpím mořskou nemocí. ... Tato výprava je tak velkolepá a její cíl tak důležitý, že její vůdce by měl ovládat mořeplavbu a boj na moři. O žádném z nich nic nevím. Neznám ani žádného z důstojníků, kteří pode mnou mají sloužit a nevím ani vůbec nic o Anglii.“
- Úryvek z dopisu krále Filipa vévodovi de Medina Sidonia, veliteli Armady:

„Pokud je vám dáno prohrát, prohraje; ale vzhledem k tomu, že bojujete za Boha, prohrát nemůžete.“
 „Nepřítel se bude snažit bojovat na velké vzdálenosti, protože má výhodu svého dělostřelectva. Vaším záměrem tedy musí být přiblížit se k němu a napadnout jej zblízka. Nepřítel používá své dělostřelectvo, aby střílelo nízkou a nepřátelské lodi potopilo. Tomu se budete snažit zabránit, jak uznáte za vhodné.“

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- Úryvek z „Armady“ od Johna Halea (1913):
„Na anglických lodích bylo nabíjení děl velmi dobře organizováno a muži dokázali děla rychle nabít a vypálit – Španělé říkali, že třikrát rychleji, než to dokázali oni sami.“
- Úryvek z deníku vévody de Medina Sidonia ze srpna 1588:
„Naše lodě jsou příliš těžkopádné ve srovnání s lehkostí lodí nepřítele.“
- Francis Drake napsal o účinku bouře a anglických zápalných lodí, které využily příznivé situace a odřízly kotvy španělských lodí:
„...utkali se spolu a navzájem na sebe zuřivě stříleli. Ale Španělé nemohli vniknout na anglické lodi a Angličané se svými malými loděmi manévrovali tak zručně, že se k nim španělské lodi nemohly dostat.“

- Alžběta také podporovala obchod, produkci vlny (ovce), Anglie velmi prosperovala
- Anglie dovážela mnoho zboží a surovin z jiných zemí nebo kolonií

ÚLOHA 12:

Využijte atlas nebo vaše znalosti z předchozích kapitol a napište, co Anglie dovážela z následujících míst:

z Ameriky _____

Indie a Číny _____

od benátských obchodníků _____

z Turecka a Orientu _____

a dokonce i z Ruska _____

• počátky anglického kolonialismu

- **Francis Drake**
 - mořeplavec, politik, obchodník s otroky, loď *Zlatá laň*
 - napadal španělské galeony přivážející poklady z Ameriky – pirát?
 - cesty – skrze Magalhaesův průliv, jako první přistál v Antarktidě (neúmyslně)
 - severní Amerika – uspořádal jednu z prvních protestantských mší v Americe
 - porazil španělskou Armadu v roce 1588
 - anglická lidová pověst o spícím hrdinovi – buben Francise Draka
- **Walter Raleigh**
 - spisovatel, básník, objevitel
 - kolonizoval Virginii
 - Ztracená kolonie ostrova Roanoke – kolonisté záhadně zmizeli
 - tajně se oženil s královninou dvorní dámou Alžbětou Throckmortonovou
 - po smrti královny Alžběty ho král Jakub I. popravil, aby uspokojil Španěly

- Alžbětu její poddaní nazývali mnoha přezdívkami, např: *Panenská královna, Gloriana, Královna víl a Dobrá královna Bess*

ÚLOHA 13: Zamyslete se nad každou přezdívkou zvlášť a pokuste se vymyslet její původ (kdo a proč ji vymyslel)

- Alžbětin hlavní rádce a „pravá ruka“ byl **William Cecil, lord Burghley** a po něm jeho syn Robert
- Alžběta se nikdy nevdala a nedala Anglii dědice. Ovšem v jejím životě muži byli – její oblíbenci, např. Robert Dudley
- když Alžběta I. zemřela, **dynastie Tudorovců vymřela** s ní.

ANGLICKÁ RENESANCE

- kvetla obzvláště za vlády Alžběty I. a je spojována se Zlatým věkem
- angličtí umělci si myšlenky renesance osvojili a upravili
- znamenalo to i změnu životního stylu

ÚLOHA 14: Použij své znalosti z jiných předmětů a napište, co víte o následujících rysech renesance v Anglii:

- anglické drama – William Shakespeare _____
- anglická poezie – Edmund Spenser, William Shakespeare _____
- změny v jazyce _____
- také – Anglie byla bohatší, náboženská situace se stabilizovala, Angličané měli svůj překlad Bible, architektura kvetla (zvláště šlechtická sídla)

JAKUB I. (1603-1625)

- Když Alžběta I. roku **1603** zemřela, jejím nejbližším příbuzným byl **Jakub VI., skotský král**, syn Marie Skotské (Marie Stuartovny). Když mu byla nabídnuta anglická koruna, stal se **Jakubem I. anglickým**
- Jakub I. pocházel z rodu Stuartovců (skotská královská dynastie) → **Stuartovská dynastie** tak začala vládnout Anglii
- Vítán byl zejména katolíky a puritány, kteří doufali, že jim bude dávat přednost.
- **puritáni** - nové náboženské hnutí v Anglii, svou víru převzali z kalvinismu, a tak věřili v:

neměli také žádné biskupy, řídila je rada duchovních

ÚLOHA 15: Doplňte do tabulky:

RYSY:	KATOLICKÁ CÍRKEV	ANGLIKÁNSKÁ CÍRKEV	PURITÁNI
v čele			žádný vůdce
představitelé	biskupové		rada duchovních
kněží			Kazatelé
kněží a manželství?		možnost sňatku	
mše a obřady	latinsky		
výzdoba kostelů		kostely vyzdobené	
hudba	povolená, oblíbená		

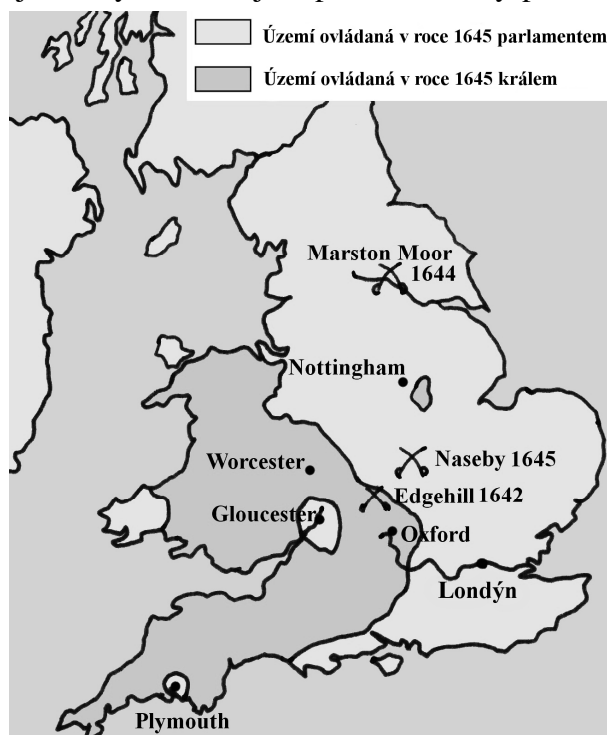
- král musel řešit nové náboženské spory
 - svolal **konferenci v paláci Hampton Court** roku 1604, kde s katolíky a puritány projednal otázku náboženství
 - **všichni kněží museli uznat nadřazenost biskupů anglikánské církve**
 - **nový anglický překlad Bible – „Bible krále Jakuba“** – byl autorizován a v Anglii se užívá dodnes
 - málo ústupků puritánům (zvláště těm konzervativním)
 - situaci zkomplikovalo **spiknutí střelného prachu** v roce **1605**
 - skupina nespokojených katolíků údajně hodlala vyhodit do vzduchu Sněmovnu lordů ve chvíli, kdy by král Jakub otevíral zasedání, a jeho malou dcerku dosadit na trůn a vládnout jejím jménem
 - **Guy Fawkes**, který se údajně spiknutí účastnil, uměl pracovat se střelným prachem
 - **spiknutí bylo odhaleno** a spiklenci popraveni
 - stále však nevíme, kdo přesně se na spiknutí podílel
 - historikům chybí hmatatelné důkazy a spiklenci byli mučeni a popraveni příliš brzy a příliš rychle na to, aby mohlo proběhnout řádné vyšetřování
 - pravda nemusí být tak jednostranná, jak se může zdát, a je možné, že se na spiknutí podíleli i lidé z bezprostřední blízkosti krále
- Jakub I. měl i **problematický vztah s parlamentem**, který měl pod kontrolou většinu státních financí. Pokud král potřeboval zvýšit daně, musel požádat parlament o souhlas. to bylo velice obtížné zvláště pro Jakuba, který věřil v právo králů vládnout z vůle Boží → **první napětí mezi králem a parlamentem**
- Za Jakubovy vlády se roku **1620 Otcové poutníci** (puritáni) vydali na plavbu do kolonií za vidinou náboženské svobody. Na své lodi **Mayflower** se chtěli doplavit do Virginie, ale přistáli v **Massachusetts**. (Odtud potom pochází americká tradice Děkuvzdání.)
- Král Jakub byl velmi vzdělaný a nadaný učenec a za jeho vlády pokračovala anglická renesance.

KAREL I. A OBČANSKÁ VÁLKA

- Karel I. nebyl dobrý diplomat. Nedokázal s parlamentem vycházet jako Jakub I. před ním. **Spory mezi králem a parlamentem** nebylo snadné urovnat a Anglie se zdála být na pokraji občanské války.
- Válka samotná začala, protože král potřeboval peníze na válku s Francií, Skoty a Iry. A tak svolal parlament a požádal jej o zvýšení daní. Parlament nesouhlasil.
- Karel I. reagoval rozpuštěním parlamentu v roce 1629. Navíc se proti němu postavili i Skotové a Irové. Král potřeboval peníze pro svou armádu žoldnéřů, a tak v roce 1640 svolal parlament znovu. Avšak tentokrát parlament požadoval, aby byli potrestáni královi oblíbenci a daně opět neschválil. Král parlament opět rozpustil (tzv. **Krátký parlament**).
- Ale válku vést bez peněz nešlo a tak se parlament sešel znovu, a tentokrát na dlouhou dobu. (1640-1653, tzv. **Dlouhý parlament**).
- Král nedokázal situaci napravit a před konfliktem utekl do Oxfordu. Tam sebral armádu a v roce **1642 začal válku proti parlamentu**, kterému již nemohl věřit.

Občanská válka (1642 – 1648):

- **Na straně krále stála šlechta a lidé na venkově a severní Anglie, Wales a Devon.** Protože šlechta ovládala umění jízdy na koni, králova armáda měla výborné jezdecktvo. Říkalo se jim **rojalisté** nebo **kavalíři**.
- **Na straně parlamentu stáli Presbyteriáni, Independenti, střední třída, obchodníci a puritáni.** Nejsilnější podporu měl parlament ve **větších městech a na jihu a východě Anglie**. A protože jej podporovali **měšťané**, síla jeho armády byla v pěším vojsku. Jejich přezdívka byla „kulaté hlavy.“ Brzy si vycvičili nové jezdecktvo vedené **Oliverem Cromwellem**.
- Mnoho šlechticů zůstalo **neutrálních**, ale cítili, že bylo jejich povinností podporovat krále coby jeho věrní poddaní.
- Na začátku vítězili _____, protože měli lepší výcvik. Ale posléze armády _____ zesílily a zlepšily se. Také byli fanatictější díky puritánům ve svých řadách.
- Ačkoliv došlo ke stovkám střetů a obě armády a jejich jednotky se navzájem pronásledovaly po celé zemi, došlo pouze ke třem velkým bitvám:
 - **1642 bitva u Edgehillu** – skončila nerozhodně
 - **1644 bitva u Marston Mooru** – vítězství parlamentu
 - **1645 bitva u Naseby** – vítězství parlamentu, po kterém byla většina královy armády zničena a **král se musel vzdát** (1646).
- Roku 1648 byly boje obnoveny, když skotská armáda pomohla rojalistům. Avšak Skoti byli nakonec poraženi a parlament i Oliver Cromwell (který se stal velmi mocným) krále považovali za příliš nebezpečného.
- Karel byl zatčen a obviněn z velezrady. Konal se soud a král byl odsouzen k smrti.
- A jednoho chladného lednového dne roku **1649 byl Karel I. popraven**.
- Začala nová éra – parlament vyhlásil **Anglickou republiku**.

ANGLICKÁ REPUBLIKA

- Poté, co byl v roce **1649 král popraven**, parlament prohlásil Anglii za **Anglickou republiku**.
- Úřady biskupů anglikánské církve byly zrušeny, Sněmovna lordů byla rozpuštěna.
- Novou vládu tvořili zástupci lidu. Jedním z nich byl i **Oliver Cromwell**.
- Královská dynastie nicméně mezitím pokračovala skrze králova syna, prince **Karla**, kterého zachránili a dále ochraňovali věrní rojalisté. Doplavil se do Skotska, sebral novou armádu a vpadl do Anglie. Nejdříve byl úspěšný, ale potom byl na hlavu **poražen Cromwellovou armádou**. Princ musel **utéct** z Anglie. Prince se snažila podpořit i povstání ve Skotsku a Irsku, ale i tam byla poražena.
- **Vláda puritánů:**
 - Roku 1653 byl Cromwell prohlášen **Lordem protektorem**, protože parlament byl příliš slabý, aby Anglii vládl. V Anglii zavládla mnohem přísnější pravidla a celá země byla pod kontrolou armády. Země byla rozdělena na 11 okrsků řízených armádními důstojníky.
 - Cromwell také nakonec veškerou silou **dobyl Irsko**.
 - 1651 – byla parlamentem přijata **Navigační akta**:
 - **válka s Holanďany** (kvůli obchodu s Východem), vedená na moři, Cromwellovo výborné námořnictvo zvítězilo
 - pozn.: Holanďané založili svou Východoindickou společnost v roce 1602, Angličané svou Východoindickou společnost již roku 1600 – navzájem si obě velmi konkurovaly!
 - Roku 1654 Cromwell vyhlásil **unii se Skotskem**.
- **Cromwell zemřel** roku 1658. **Jeho syn** Richard byl prohlášen novým Lordem protektorem. Ale sám upřednostňoval mírumilovný život sedláka před politikou a také po otci nezdědil vojenské ani politické nadání. Ve vládě selhal, takže po několika měsících se raději **vzdal úřadu**.
- Zmatku, který následoval, využil jeden z generálů, který vyrazil ze Skotska na Londýn s armádou parlamentu a poté, co se zmocnil hlavního města, vyzval prince Karla k návratu z exilu zpět na anglický trůn. Tak došlo k návratu _____ dynastie.

RESTAURACE STUARTOVCŮ - 1660

- Královská dynastie se vrátila v osobě prince Karla, který dále vládl jako **Karel II**.

KAREL II. (1660-1685)

- Jako první se vypořádal s vrahy svého otce.
- Navíc **rojalisté**, kteří přišli o majetek v době občanské války nebo republiky, je dostali zpět nebo jim byl jinak **vynahrazen**.
- Aby neopakoval chyby svého otce, musel Karel II. najít způsob, jak **dobře vycházet s parlamentem**.
- Král rovněž **navrátil úřady** biskupům **Anglikánské církve** a učinil ji opět **státním náboženstvím**.
- A s **puritány zacházel velmi tvrdě**.
- Karlovi se říkalo **Veselý král**. Miloval víno, ženy, hazardní hry a koňské závody. Zkrátka miloval všechny druhy potěšení. Byl vtipný a výřečný.
- Karel II. byl svými poddanými milován.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- I přes jeho snahy obnovit v zemi mír, byla vláda Karla II známa i pro dvě další věci:
 - **ÚLOHA 16: Přečtěte si následující ukázky z deníku Samuela Pepyse o tom, co se stalo v Londýně roku 1665:**
„Všichni v City [střed Londýna] mají z nemoci velký strach, říká se, že dva nebo tři domy jsou již uzavřeny. Bůh nás všechny ochraňuj.“
„Dnes jsem proti své vůli skutečně spatřil v ulici Drury dva nebo tři domy označené červeným křížem na dveřích a s nápisem ‚Bůh nám buď milostiv‘ – byl to velmi smutný pohled, zvláště proto, že jsem poprvé viděl něco takového...“
„Obchody jsou nyní uzavřeny, lidí je na ulici jen velmi málo, ven jich vychází jen tak málo, že na některých místech již začíná rašit tráva...“
1665 - _____
 - **ÚLOHA 17: A nyní si přečtěte dopis Lady Hobartové svému příteli a napište, co se přihodilo roku 1666:**
„Oh, drahý Sire Ralphe, lituji, že jsem poslem špatných zpráv, protože ubohý Londýn je téměř spálen. Začalo to v sobotu v noci a od té doby hoří a tentokrát mnohem více než dříve. Začalo to v uličce Pudding Lane v pekárně, kde byl ubytován nějaký holandský ničema, a vyhořelo to až k Mostu a Rybí ulici...“
1666 - _____
- **válka proti Holanďanům** stále pokračovala. Mimo jiné, Nový Amsterdam v koloniální severní Americe byl dobyt Angličany a přejmenován na Nový York (**New York**).
- Když Karel II. v roce 1685 zemřel, nezanechal legitimního potomka, a tak se jeho následníkem stal bratr Jakub.

JAKUB II. (1685-1688)

- Nový král způsobil **spory s parlamentem** a řešil je jeho rozpuštěním. Navíc byl katolík a chtěl Anglii navrátit ke starému náboženství. A jeho druhou ženou se stala katolička.
- Roku **1688** parlament reagoval pozváním Jakubovy prvorozené dcery Marie a jejího manžela **Viléma Oranžského**, holandského protestanta, aby vládl Anglii jako **Vilém III.**
 → Vilém připlul do Anglie a velmi lehce přinutil Jakuba, aby se vzdal, protože lidé nechtěli katolického krále. Jakub uprchl do Francie. Protože nepadl jediný výstřel a nikdo nebyl zabit, říká se této události **Slavná Revoluce (1688)**.

VILÉM III. (1688-1702)

- Parlament požadoval, aby Marie a Vilém podepsali **Listinu práv** (1689). Když ji podepsali, byli korunováni králem a královnou.

ÚLOHA 18:

Dokážete logicky domyslet, co listina říkala o následujících tématech? (Nezapomeňte, že jejím autorem byl parlament.)

- o daních _____
 - o králově vyznání _____
 - o králově armádě _____
 - o zákonech parlamentu _____
- Navíc v roce 1694 musel král podepsat souhlas, že se **parlament bude scházet alespoň jednou za tři roky**.

ÚLOHA 19: JEDNOU větou popište dopad těchto změn na moc krále:

- vzestup politických klubů (budoucí politické strany) od konce 80. let 17. století:
 - **Toryové** – konzervativci, kteří v parlamentu podporovali zájmy krále
 - **Whigové** – liberálové, kteří podporovali zájmy parlamentu
- **1707** – Anglie a Skotskou se spojily v jednu zemi (jeden král, jeden parlament, jedna vlajka) a země se nyní přejmenovala na **Spojené království Velké Británie**
- Vilém a Marie neměli děti, a tak se královnou v roce 1702 stala Mariina sestra Anna.

KRÁLOVNA ANNA (1702-1714)

- Anna přežila všechny svoje děti → aby zabránil nebezpečí, že by si trůn nárokoval katolický dědic (potomek Jakuba II.), parlament prosadil v roce 1701 **Zákon o nástupnictví**. Podle tohoto zákona **přecházel nárok na trůn vždy na nejbližšího protestantského dědice**.
- tudíž když roku 1714 Anna zemřela, byla anglická koruna nabídnuta hannoverskému princovi Jiřímu
- **Stuartovci tak vymřeli a na anglický trůn se dostala hannoverská dynastie**

JIŘÍ I. (1714-1727)

- Jiří byl Němec a Británie mu nikdy nepřirostla k srdci
- během svých častých pobytů mimo zemi byl král zastupován **ministerským předsedou**, který vždy pocházel z nejsilnější strany v parlamentu. Prvním britským ministerským předsedou se tak stal **Robert Walpole** (1720-1740), Whig. Jeho rozhodnutí oficiálně a legálně kritizovala **parlamentní opozice**, což se stalo tradicí.

Jiří I.

Robert Walpole

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Bibliografie:

Jones, John. The Early Modern World. 1979. Walton-on-Thames: Nelson, 1992.

Snellgrove, L. E. The Early Modern Age. 1972. Edinburgh: Longman, 1989.

Teacher's Notes. 10 June 2003. <<http://www.guardian.co.uk/education/2003/jun/10/primaryschoolteachingresources.primaryeducation1>> 29 June 2009.

Wikipedia. 16 Oct 2006. <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Catherine_aragon.jpg> 25 June 2009.

Wikipedia. 16 Oct 2006. <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Anne_boleyn.jpg> 25 June 2009.

Wikipedia. 22 Aug 2008. <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Hans_Holbein_d._J._032b.jpg> 25 June 2009.

Wikipedia. 30 Dec 2008. <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Anne_of_Cleves,_by_Hans_Holbein_the_Younger.jpg> 25 June 2009.

Wikipedia. 12 Sep 2006, <<http://en.wikipedia.org/wiki/File:HowardCatherine02.jpeg>> 25 June 2009.

Wikipedia. 29 Mar 2009. <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Catherine_Parr_from_NPG.jpg> 25 June 2009.

Wikipedia. 20 Dec 2007. <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Henry-VIII-kingofengland_1491-1547.jpg> 15 July 2009.

Wikipedia. 1 Sep 2007. <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Maryl_by_Eworth_3.jpg> 15 July 2009.

Wikipedia. 15 Dec 2004. <[http://en.wikipedia.org/wiki/File:Elizabeth_I_\(Armada_Portrait\).jpg](http://en.wikipedia.org/wiki/File:Elizabeth_I_(Armada_Portrait).jpg)> 15 July 2009.

Wikipedia. 17 Apr 2007. <http://en.wikipedia.org/wiki/File:James_I,_VI_by_John_de_Critz,_c.1606..png> 15 July 2009.

Wikipedia. 28 Oct 2005. <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Charles_II_of_England.jpeg> 15 July 2009.

Wikipedia. 4 Nov 2007. <<http://en.wikipedia.org/wiki/File:GeorgeIKneller1714.jpg>> 17 July 2009.

Wikipedia. 19 Dec 2008. <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Retuched_Painting_of_Robert_Walpole.jpg> 17 July 2009.